

imeni Savrca in Sotla, ki se izlivata v Mirno, kažeta na to, da so se staroselci umaknili v gorate predele in se le počasi prilagajali prišlecem. Iz analize imen se da sklepati, da slovensko etnično ozemlje ob naselitvi Slovencev ni bilo jezikovno enotno; v ravninah je bilo v glavnem romanizirano (več plasti romanizacije), vendar niti Kelti niti Romani niso bili preveč pomemben imenotvorni element. Upoštevati je treba plast predromanskih besed (prim. F. Bezla: J. Hubschmid, Alpenwörter, Pyrenäenwörter, SR VIII, 132–138). Še manj vemo o drugih prebivalcih. Ne vemo, do kod so segala ilirska plemena. Le za obmejne reke Kolpo, Dragonjo, Krko in Rižano imamo ilirske paralele na Balkanu. Večkrat je težko določiti germanski in romanski adstrat. Težave so z osamljenimi imeni, na primer Medija, Metava, Miškorka.

Na mnogo zanimivih problemov je naletel avtor tudi pri slovanskem gradivu, ki je najboljše. Arhaičnost slovenskega besednega zaklada je pomagala razjasniti marsikatero vprašanje, pomembno za vso slavistiko. Na podlagi analize vodnih imen se da sklepati, da je bila kolonizacija slovenskega ozemlja do 13. stoletja v glavnem zaključena. V tisti čas segajo tudi najbolj izrazite dialektične poteze, na primer gorenjski *e* in koroški *ia* kot refleksa za *ê*. Primer: Pišenca SVI, II 91. Avtor izvaja ime iz *Pēsčēnica, kar je dalo v kor. Piašna. Gorenjci so prevzeli ime kot Pišenca, torej so koroški refleks *ia* substituirali z *i*, ker so imeli za *ê* širok refleks, podobno Nemci Piskowitz. Z dialektično analizo je avtor zavrnil prejšnje razlage: Badjurovo iz *(Ko)-pišnica, Meyer-Lübkejevo iz alpskonemškega piš in Kozierowskega, ki primerja hrv. hidronim 1173 Pissenca... s polj. hidronimom Pyszna.

Slovenska vodna imena so pomemben doprinos za sintetično obravnavo slovenskega imenskega fonda. V delu so zbrana imena rek, potokov, jezer, tolmunov in studencev. V razlago je avtor pritegnil veliko število krajevnih in ledinskih imen. Povsod, kjer je bilo mogoče, navaja etimologije. V gradivu so zgodovinski zapisi, kolikor so pomembni za lingvistično razlago. Slovenske paralele so avtorju pomagale razvozlati marsikatero vprašanje. Ob vsakem problemu je navedena tudi najvažnejša strokovna literatura.

Avtorjev stil je jednat, pri pisanju se omejuje samo na bistveno, kar je še posebno v prid preglednosti dela.

Delo ni zanimivo samo za jezikoslovce, ampak je širšega pomena, saj postaja onomastika vedno važnejši vir ne samo jezikovne, temveč tudi kulturne in socialne zgodovine ter predzgodovine.

Milena Hajšek

NOVOSTI V MAKEDONSKI LEKSIKOGRAFIJI

Najmlajši slovanski knjižni jezik se doma in v svetu čedalje bolj uveljavlja. Od meseca maja 1945, ko je komisija za jezik in pravopis izročila svoje predloge prvi federalni vladi Makedonije, še nista minili dve desetletji in vendar je v tem času makedonščina zaživela ne samo v šoli in administraciji, ampak tudi v pomembni in obsejni književnosti, katere dela so neredko našla pot preko meja njenega jezikovnega teritorija. Uveljavljanje makedonščine kot knjižnega jezika pa narekuje po drugi strani skrb za njeno kultiviranje in so bili v resnici tudi v tem pogledu doseženi lepi uspehi. Poleg že precej izdelanega pravopisa razpolaga makedonski knjižni jezik s srednješolskimi gramatikami in z znanstveno gramatiko B. Koneskega, nedavno pa je izšel prvi del solidnega slovarja¹), ki je zares »odraz doslej dosežene znatne stopnje stabilizacije slovarskega fonda makedonskega knjižnega jezika«. V tem pogledu imata zlasti pomembno vlogo inštitut za makedonski jezik in katedra za makedonski jezik na univerzi v Skopju.

Makedonski jezik pa je postal tudi predmet proučevanja tujih znanstvenikov. Na prvem mestu je treba omeniti profesorja harvardske univerze H. Lunta²), čigar gramatika zavzema vidno mesto v zgodovini oblikovanja in razvijanja makedonskega knjižnega jezika. Dalje je treba omeniti makedonsko-ruski slovar D. Tolovskega in V. M. Illič-Svetičeve, ki naj bi izšel leta 1962 v redakciji N. J. Tolstoja in pri moskovski

1. Rečnik na makedonskiot jazik so srpskohrvatski tolkovanja, I. Sostavači: Todor Dimitrovski, Blagoja Korubin, Trajko Stamatovski. Redaktor: Blaže Koneski. Izd. Institut za makedonski jazik. Skopje, 1961, p. XII + 510.

2. Horac G. Lunt: A Grammar of the Macedonian Literary Language. Skopje, 1952, p. XV + 287.

državni založbi tujih in nacionalnih slovarjev. Ta slovar bo imel, kot je bilo najavljeno, okoli 30.000 besed, pa tudi določeno število fraz, pregovorov in rekel. Med najpomembnejšimi deli o makedonskem jeziku moramo omeniti še delo Italijana C. Giannelliја in Francoza A. Vaillantа »Un lexique macédonien du XVI-e siècle«), ki je izšlo leta 1948 v založbi znanega pariškega inštituta za slovanske študije in je eno najpomembnejših dokumentov v novejši zgodovini makedonskega jezika.

Med drugim je v tisku že tudi drugi del Slovarja makedonskega jezika, s čimer bo zaključena najpomembnejša etapa makedonske leksikografije, zatem pa bo prišlo na vrsto delo za veliki slovar, ki naj bi prikazal celotno bogastvo makedonskega besednega fonda. Vzporedno s tem se pripravljajo tudi dvojezični slovarji. Po objavljenem načrtu skopskega založniškega podjetja Prosvetno delo za 1962 bi morala iziti sledeča leksikografska dela: Makedonski slovar II. del, rusko-makedonski, angleško-makedonski, nemško-makedonski, francosko-makedonski, turško-makedonski, šiptarsko-makedonski, makedonsko-ruski, makedonsko-angleški, makedonsko-nemški, makedonsko-francoski, makedonsko-turški in makedonsko-šiptarski slovar. Razumljivo je, da se tako obsežen načrt ni mogel realizirati v preteklem letu. Od vsega tega smo dobili samo B. Grujića in D. Kitanovskega »Mal francusko-makedonski rečnik«, januarja letos pa je bil dotiskan B. Grujića in D. Crvenkovskega »Mal angleško-makedonski rečnik«. V kratkem bo izšel nemško-makedonski in makedonsko-francoski slovar, do konca leta pa bo predvidoma končan tudi makedonsko-angleški in makedonsko-nemški slovar. Nedvomno bodo te pridobitve makedonske leksikografije dobro služile potrebam naših šol, slavistika pa se je s tem obogatila za nove vire proučevanja makedonskega jezika.

Prvi iz planirane serije in hkrati prvi popolni slovar makedonskega knjižnega jezika je »Mal francusko-makedonski rečnik« za več ko trideset tisoč tolmačenj.

Poleg B. Grujića in D. Kitanovskega je pri slovarju sodeloval B. Blagojevski, medtem ko je redakcijo makedonskega teksta opravil profesor na filozofski fakulteti v Skopju K. Tošev. In lahko rečemo, da je bilo delo vestno opravljeno. Ena izmed odlik slovarja je, da so dali avtorji po več sinonimov za vsako francosko besedo. Tudi problem dovršnosti oziroma nedovršnosti, ki ni izražen s francoskim infinitivom, so avtorji rešili na povsem zadovoljiv način, ko so se ravnali po nedovršni obliki glagolov. Kjer je potrebno, navajajo tudi dovršeno obliko in druge karakteristične forme, kot na primer: *odbira, odbere* (in *odbra*).

V predgovoru je stavek, s katerim se avtorji nekako opravičujejo, ker pri povratnih glagolih zaimensko formo se redno postavljajo pred glagol in ne za njega, kot je bil doslej običaj. »Tako smo napravili iz praktičnih razlogov,« pravijo avtorji. Toda čeprav morda nezavedno, so se odločili za pravo pot. Pisanje povratnega zaimka pred glagolom ni samo praktično, ampak tudi edino v duhu makedonskega jezika, in bi morale postati zakon v makedonski leksikografiji. Dosedanji način pisanja je prevzet po slovarjih drugih slovanskih jezikov. V srbohrvatskem jeziku se na primer povratni glagoli označujejo z zapostavljanjem kratke zaimenske forme *se*: *češljati se, umivati se, izuti se* itd., čeprav se v tem jeziku govori tudi *se češljam, se češljaš, se češlja* in podobno. V slovenščini je podobno. Ker stoji zaimenska oblika za splošno glagolsko formo (infinitivom), piše slovenska leksikografija: *umiti se, upirati se*, itd. V ruščini se rabi povratni zaimek postpozitivno in se piše skupaj z infinitivom *smejať'sja, zabavljat'sja* itd. Tako je tudi v drugih slovanskih jezikih, ki so ohranili infinitiv. Toda kako je z bolgarščino, ki je edini slovanski jezik poleg makedonščine, ki ima namesto infinitiva opisno formo? Bolgarska leksikografija jemlje za splošno formo glagola prvo osebo ednine sedanjega časa, povratni zaimek se pa piše prav tako postpozitivno: *mija se, smeja se, ureždam se*,

3. Čeprav je Un lexique macédonien du XVI-e siècle (par Ciro Giannelli, professeur à l'Université de Rome, avec la collaboration de André Vaillant, professeur au Collège de France et à l'Ecole des Hautes Etudes, Paris, 1958, najstarejši makedonski slovar, ki zajema južnomakedonski govor 16. stoletja, je vendar prvi tiskani tekst makedonskega jezika šele v Četverojezičniku moskopoljskega učitelja Danila, tiskanem v Benetkah 1794. Ta slovar štirih jezikov (grški, vlaški, albanski in makedonski) je doživel še nekoliko izdaj. Toda za nas je posebno pomembno to, da je prvi makedonski tiskar Teodosije Sinaitski leta 1841 v Solunu pretiskal iz grške grafike v cirilico grški in makedonski tekst ter dodal turško paralelo kot jezik državne administracije v Makedoniji. Od poznejših leksikografskih del v makedonščini je zlasti treba omeniti slovarja Borda M. Pulevskega, ki sta izšla v Beogradu 1873 in 1875. Prvi je v naslovu označen kot slovar štirih jezikov, dejansko pa jih je pet, ker je dodana tudi srbska paralela, ki je raziskovalci doslej niso odkrili. Poleg teh delov spada v zgodovino makedonske leksikografije tudi vrsta manjših slovarjev, v katerih se tolmačijo makedonske besede, začenši od V. Karadžića (z njegovim Dodatkom), preko Zbornika braće Miladinovih, pa vse do osvoboditve, ko je zaživela tudi leksikografija makedonskega knjižnega jezika, v katerem zavzemajo posebno mesto: Makedonski pravopis so pravopisen rečnik, Skopje, 1950, Makedonsko-angleški rečnik v citirani Luntovi gramatiki, slovski dodatki posameznih učbenikov tujih jezikov in končno prvi del Rečnika na makedonskiot jazyk, Skopje, 1961 (katerega notranji podnaslov »so srpsko-hrvatski tolkovanja« bi se vsekakor moral glasiti »so tolkovanja na srpskohrvatski«).

sličam se itd. Toda tu se tudi ta razlikuje od makedonščine, ker se v bolgarščini pravi: *mija se, mieš se, mie se, mieme se, miete se, mijat se*, medtem ko v makedonščini samo: *se mijam, se mieš, se mie, se mieme, se mieme, se mieme, se mijat*, in to v vseh časih in načinih, razen v imperativu in deležniku (*mij se! češlaj se! miejki se, češlajki se* itd.). Prav v tem sta si francoščina in makedonščina podobni. Francozi pravijo: *se laver*, toda tudi: *je me lave* les mains prav kot Makedonci; *se mie* in *se mie race*; ali *si gi mie racete*, medtem ko pravijo Bolgari *mija se, mija si racete*. Ravno tako kot piše francoska leksikografija glagole in daje v pojasnilu povratno formo: *se —*, bi morala makedonščina sprejeti pisanje samo nepovratne forme, v pojasnilu pa bi se navedlo: *se —* (in ne: *— se*, kot je bilo doslej v navadi). Samo tako imenovani nepravni povratni glagoli (verbes simplement pronominaux) se v francoskih slovarjih označujejo s povratnim záimkom *se* (v oklepajih) za infinitivom, na primer: *écrier(s'), enfuir(s')*. Tako bi lahko pisali tudi v makedonskih slovarjih za glagolsko obliko še povratni záimek: *boi (se), smee (se), sotoi (se)* itd., ker bi se z izpuščanjem *se* izgubil pomen glagola, medtem ko bi bilo v pojasnilu v makedonščini treba pisati: *se boi, se smee, se sotoi*, kot se rabi tudi v pojasnilih v francoščini. Ta pripomba zadeva zlasti Rečnik na makedonskiot jazik, katerega drugi del je že v tisku, da bi se izognili napaki, do katere je prišlo v prvem delu.

Ob francosko-makedonskem slovarju bi pripomnili še nekaj. Ob navajanju dejanja, ki se ponavlja ali ponovno traja, so se avtorji naslanjali na tuje zglede. Tako na primer tolmačijo: *remballage m = povtorno pakovanje; remballer = povtorno pakova; remarier vt. = 1 odnovo oženuva 2 odnovo omažuva; se remarier = 1 odnovo se ženi, se oženuva 2 odnovo se maži, se omažuva* in podobno. Ali ni bolj makedonsko, bolj v duhu makedonščine, in v tem primeru tudi bolj praktično, da se uporabi samo: *remballage m. = prepakovanje; remballer = prepakova; remarier vt. = 1 preženuva, 2 premažuva; se remarier 1 se preženuva 2 se premažuva*.

Avtorji so se tudi zavedali omahovanja pri izbiranju posameznih besed, vendar pa ne bi bila potrebna tolikšna svoboda v naslednjih slovarjih iz te serije. Zakaj bi na primer dali prednost obliki *muvlja* (s turškim sufiksom) pred krajšo in bolj pogosto rabljeno *muvla*? Ali, zakaj se je morala uporabiti tuja beseda *srešta* namesto maked. *sredba*? Podobnih primerov bi lahko našli več, pa tudi drugih slabosti tega »malega« slovarja; zlasti motijo tiskovne napake. Toda kljub temu nimamo razloga, da se ne bi veselili tega slovarja, saj je to pravzaprav prvi končani slovar makedonskega knjižnega jezika. In ne smemo pozabiti, da življenjska doba makedonščine ni dosegla še niti polnih dveh desetletij.

Blaze Ristovski

TERMINOLOŠKI SLOVARJI*

Kdor piše strokovno delo, se ustavi pri marsikaterem izrazu, ki mu ni prav všeč, ker pač ne pove bistvenega. V vse večji meri imaš ta občutek, ko pišeš poljudno delo in skušaš po možnosti nadomestiti tuje izraze s slovenskimi. Medtem ko ti je strokovni izraz v tujem jeziku dobro znan, premišljuješ, iščeš in navsezadnje najdeš kak izraz, ki pa ti še vedno ni po volji, a ga vsaj začasno sprejmeš v svoj besedni zaklad. Kateremu piscu se to še ni primerilo?

Slovinci smo glede lastnih strokovnih izrazov za mnogimi drugimi narodi. Da to veliko pomanjkljivost vsaj deloma popravimo, smo se v glavnem še pred to vojno, z dokaj večjo vtno in uspehom pa šele po njej začeli brigati za svoj strokovni jezik. Starejši bolj ali manj uspešni poskusi segajo že v prejšnja desetletja, da, celo v prejšnje stoletje, kakor je razvidno iz prispevka Pravne sekcije Terminološke komisije (TK). Toda večji in uspešnejši napori datirajo šele iz let po zadnji vojni.

S strokovnim jezikom so se ukvarjali posamezniki, deloma združenja strokovnjakov, tu in tam tudi oblast. Poskusov posameznikov, da si ustvarjajo svojo privatno terminološko zbirko, je več kot mislimo. Marsikateri pisec ima svojo lastno terminološko kartoteko. Že mnogo manj je primerov, da kak strokovnjak išče in najde stike s kakim strokovnim društvom ali krogom strokovnjakov. Ne glede na tako stanje tako rekoč privatnih termi-

* Poročilo tehnične sekcije TK (univ. prof. Albert Štarna) je objavljeno v celoti, poročilo pravne sekcije TK (akad. Viktor Korošec) je skrajšano.